herpy

GECKOR

Common dwarf gecko

Lygodactylus capensis

Lygodactylus capensis är en liten, gråbrun dvärggecko från södra och östra Afrika, där den lever på träd i savann och öppen skog och ofta på husväggar. Den är dagaktiv, blir 7-9 cm inklusive svans och väger under 1 g. Arten är släktets typart och vanlig i naturen, men hålls sällan.

Familj: Gekkonidae Tidigare namn: *Hemidactylus capensis; Lygodactylus strigatus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**7-9 cm** total längd inkl. svans
Vikt	**0,7-1,1 g**
Livslängd	**4-6 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Savann**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**30 × 30 × 40 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**25-30 °C**
Värmeplats	**30-35 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**50-75 %**
Vatten	**Ingen vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Föda	**Insekter och små leddjur (hoppstjärtar, bananflugor)**
Hålls	**Parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**9-15 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**60-120 dagar** vid 24-27 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Lygodactylus capensis är typart för släktet *Lygodactylus*. Den beskrevs 1849 som *Hemidactylus capensis*, och namnet *capensis* syftar på typlokalen norr om den tidigare Kapkolonin. Djuret är en liten, dagaktiv dvärggecko och mer återhållsam i färgen än de färgstarka östafrikanska arterna: ryggen är gråbrun med en mörk strimma från nosen till skuldran eller längre, strupen är spräcklig i grått eller brunt, och buken är gräddvit.

Från nos till kloak mäter vuxna djur 33-43 mm, och den ursprungliga svansen är ungefär lika lång, så den sammanlagda längden blir 7-9 cm. En vuxen gecko väger bara omkring 0,9 g. Under tårna sitter vidhäftande lameller, och undersidan av svansspetsen är täckt av liknande lameller, så svansen fungerar som ett femte ben. Svansen kastas lätt och växer snabbt ut igen, men utan den springer djuret långsammare och klättrar sämre på lodräta ytor.

Taxonomin har ändrats flera gånger. *Lygodactylus grotei* och *Lygodactylus pakenhami*, som tidigare var underarter, räknas i dag som egna arter i samma artgrupp. I terrariet är *L. capensis* ett djur att titta på, inte att hantera.

Utbredning och livsmiljö

Lygodactylus capensis är utbredd i södra och östra Afrika: nordöstra Sydafrika, Eswatini, Moçambique, Zimbabwe, Botswana, Namibia, Angola, Zambia, Malawi, södra Kongo-Kinshasa, Tanzania med ön Pemba och Kenya.

I Sydafrika har arten sedan 1980-talet spridit sig söderut och västerut ända ut till kustområdena i Östra och Västra Kapprovinsen, sannolikt med växter från plantskolor och med turismen. Bestånden där är införda, men fynden på kartan omfattar dem. Arten är vanlig och bedöms inte som hotad.

> **Naturlig utbredning:** Sydafrika, Eswatini, Moçambique, Zimbabwe, Botswana, Namibia, Angola, Zambia, Malawi, Kongo-Kinshasa, Tanzania och Kenya.

LIVSMILJÖ

Lygodactylus capensis lever i savann, öppen skog och buskmark och är vanlig i städer och trädgårdar, där den sitter på träd, trädgårdsmurar och husväggar. Den klättrar på stammar och grenar, ofta i full sol, och söker sig in i springor och bakom lös bark när den störs.

Klimatet i större delen av utbredningsområdet är varmt med regntid på sommaren och en torr, svalare vinter. Livsmiljön är torrare och soligare än hos släktets östafrikanska skogsarter. Arten tål kyla sämre än de nattaktiva geckor som lever i samma område, men tål lite mer kyla på natten än på dagen. Myror utgör 30-50 % av födan; resten är andra små leddjur.

Skötsel

TERRARIET

Det finns bara lite kunskap om skötseln av *Lygodactylus capensis*. Klimatet i utbredningsområdet är varmt med regn på sommaren och en torr, svalare vinter, och arten lever på träd i savann och öppen skog. *Lygodactylus grotei*, som till helt nyligen räknades som underart till *L. capensis*, och *Lygodactylus picturatus* är bättre kända i terrariet och har liknande krav. Uppgifterna om temperatur, fukt, ljus, avel och livslängd är lånade från dem.

Ett par kan hållas i ett terrarium på minst 30 × 30 × 40 cm (längd × bredd × höjd), och en hane med två honor i 40 × 30 × 40 cm. Höjden räknas mer än golvytan, eftersom djuret lever på stammar och grenar.

Terrariet måste vara helt tätt för så små djur och deras foderdjur: fint nät i locket och fina ventilationsgaller nedtill och upptill. Täta sido- och bakväggar så att inga djur kläms bakom inredningen. Gör botten av ett dräneringslager av lecakulor under en blandning av kokosmull och lite sand, eventuellt täckt med lite löv. Inred med tunna och tjocka grenar, korkbark på högkant som gömställe och robusta växter som sansevieria. Terrariet inreds och drivs lite torrt, och stående väta på botten ska undvikas.

Läs mer: Terrarieuppbyggnad och bioaktiv botten Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

TEMPERATUR

På dagen ska bakgrundstemperaturen ligga på 25-30 °C med en solplats på 30-35 °C under en liten spotlampa. Värmelampan behöver inte vara tänd hela dagen: två till fyra perioder på 30-45 minuter på sommaren och två på vintern räcker. På natten sjunker temperaturen till 18-22 °C. På vintern kan dagstemperaturen ligga på 23-28 °C och natten på 18-20 °C.

Spotlampan ska passa terrariets storlek, för en kraftig lampa i ett litet terrarium höjer snabbt hela temperaturen. Använd termostat eller dimmer, och mät både högt upp och nere. Ett djur som sitter orörligt med öppen mun på den varmaste platsen har det för varmt.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten hålls på 50-60 % på dagen och 60-75 % på natten. Spraya lätt varje morgon så att blad och väggar får droppar, och låt terrariet torka upp under dagen. Arten är känslig för stående väta, och ständigt blöta grenar och en blöt botten ger mögel och hudproblem.

Djuren dricker droppar från blad och väggar, så en vattenskål behövs inte och är en risk för så små djur. De ska få vatten varje dag, men klarar en enstaka torr dag. Håll särskilt ögonen på sommarvärmen och terrariets placering, för små djur torkar snabbt ut.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Lygodactylus capensis sitter ofta i full sol och behöver kraftigt, jämnt ljus. Använd T5-lysrör eller LED med dagsljus, och kombinera med ett UVB-rör. Använd ett måttligt UVB-rör (Ferguson-zon 2) över en del av terrariet; styrkan är en uppskattning. Lämna skugga och gömslen i resten av terrariet.

Ha ljuset tänt 14-16 timmar på sommaren och 12-14 timmar på vintern, styrt av en timer. En sval vinterperiod med kortare dagar är en fördel om djuren ska fortplanta sig.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Myror utgör 30-50 % av födan i naturen. I terrariet består kosten av små levande foderdjur: små syrsor, bananflugor, hoppstjärtar, bönvivlar, små gråsuggor och små kackerlackor. Myror och termiter kan erbjudas om de kommer från platser utan bekämpningsmedel. Foderdjuret ska vara mindre än avståndet mellan djurets ögon.

Pudra foderdjuren lätt med kalk med D3-vitamin, och ge honorna en liten skål med ren kalk som de själva kan ta av. Mata varje dag eller varannan dag utan att överfodra. Flera släktingar tar också fruktpuré eller färdigfoder för fruktätande geckor, men om *L. capensis* gör det är inte dokumenterat.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Lygodactylus capensis är snabb och kan lätt komma undan eller skadas, och svansen kastas lätt, så arten lämpar sig inte för hantering. Öppna bara dörrarna kortvarigt, och håll ögonen på springor där djuren kan komma ut. Djuret är skyggt och gömmer sig ofta när man arbetar i terrariet.

Håll ett par eller en hane med en eller två honor. Två hanar är revirhävdande och får inte hållas tillsammans. Håll utkik efter bitmärken och avbitna svansar, och separera djur som jagas. Djuren vilar i skuggan om värmen blir för hög.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen kännetecknas av en förtjockad svansrot med två hemipenisfickor och av prenalporerna framför kloaken, som ofta avger sekret. Honan har en smal svansrot, och hos vuxna honor syns ofta tydliga kalksäckar. Könsmognaden är inte dokumenterad för arten. Släktet blir typiskt könsmoget efter 9-15 månader, men djuren bör helst vara 14-18 månader innan de sätts i avel.

PARNING

Parningen är inte beskriven för *Lygodactylus capensis* i fångenskap. Hos *Lygodactylus grotei* parar sig djuren hela året, och en sval vinterperiod med kortare dagar och lite lägre temperatur är en fördel för aveln, eftersom honan får tid att bygga upp kalk. Håll ett par eller en hane med en eller två honor tillsammans med många gömställen, så att honan kan komma undan hanen, och flytta hanen om han jagar henne ihållande.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger 1-2 hårdskaliga ägg åt gången, som alla i släktet. Hos *L. grotei* är äggen omkring 5 mm och läggs med 4-6 veckors mellanrum i bamburör, små burkar, bromelior, under korkbark eller på botten. Erbjud flera äggläggningsplatser som kan tas ut ur terrariet. Äggen klibbar fast och går lätt sönder om de lossas, så ta hellre ut hela äggläggningsplatsen. Äggläggningen tar hårt på honan, som ska få gott om kalk.

INKUBATION

Äggen flyttas försiktigt, utan att vändas, till en liten låda med lätt fuktig vermikulit och små lufthål i locket. Temperaturen hålls på 24-27 °C. Äggen kläcks efter ungefär 60-120 dagar. Siffran är lånad från *Lygodactylus williamsi*.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Hos *L. grotei* är ungarna 16-17 mm vid kläckningen, och ungarna av *L. capensis* är sannolikt lika små. Placera dem i ett litet, helt tätt terrarium med tunna grenar och ett lätt fuktigt hörn, och spraya dagligen. Ge de allra minsta foderdjuren: hoppstjärtar, bananflugor och nykläckta små syrsor, pudrade med kalk och D3-vitamin. Håll ungarna åtskilda från de vuxna. Det ska hela tiden finnas mat, för så små djur har nästan inga reserver.

Hälsa och vanliga misstag

Sjukdomar i fångenskap är inte beskrivna för *Lygodactylus capensis*, men de typiska problemen hos små dvärggeckor är:

- För lite vatten och för hög värme i ett litet terrarium. Små djur torkar snabbt ut. Använd termostat eller dimmer.
- Brist på kalk och D3-vitamin, särskilt hos honor som lägger ägg.
- För fuktigt terrarium, som ger mögel och hudproblem hos en art från ett torrare klimat.
- Hudömsningsproblem med hudrester på tår och svansspets, som kan avklämma blodtillförseln. Lossa dem försiktigt med ljummet vatten.
- Blodkvalster, som sitter som små röda eller svarta prickar i hudvecken. Det kräver behandling hos veterinär.
- Slagsmål mellan hanar med bett och förlorade svansar.
- Små djur som kläms eller försvinner i springor bakom inredningen.

Ett friskt djur är livligt, har klara ögon och en fyllig svansrot. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret magrar, sitter slött eller slutar äta.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.